

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خاوران
مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران
معاونت پژوهش

عنوان

نحوه مواجهه اهل بیت (ع) با معتقدان به جبر و تفویض

استاد راهنما

جناب آقای دکتر ابوالفضل فندرسکی

نکارنده

سکینه عربی

سال تدوین

۱۴۰۴

صلى الله عليه وسلم

تحمیدیه

سپاس بی نهایت خدای را که دریای بی منتهای بخشش است و بال فضل بر کائنات گسترده؛ چگونه شکر او را گویم که منت بر من تمام کرده و از سر رحمت خود، مرا در زمره جویندگان علم و دانش قرار داده است.

تقدیم به

به پیشگاه نورانی و ملکوتی اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام)، چراغ‌های هدایت و کشتی‌های نجات بشریت، و شفیعان روز واپسین.

تقدیر و تشکر

با سپاس از خداوند متعال که توفیق پژوهش و آموختن را به من عطا فرمود.
از استاد راهنمای گرانقدرم، جناب آقای دکتر ابوالفضل فندرسکی به پاس راهنمایی‌های ارزشمندشان صمیمانه قدردانی می‌کنم.
قدردان پدر و مادر عزیزم هستم که همواره با محبت و دعاهایشان پشتیبان من بوده‌اند.
از همسر مهربانم به خاطر صبوری، همراهی و دلگرمی‌های بی‌دریغش سپاسگزارم.
در پایان، از تمامی عزیزانی که مرا در این مسیر یاری کردند، صمیمانه تشکر می‌نمایم.

قرآن کریم

۱. ابن ابی الحديد، شرح نهج البلاغه، قاهره: داراحياء الكتب العربيه، ۱۹۶۱م
۲. ابن اثير، على بن محمد، الكامل فى التاريخ، بيروت، دارصادر، ۱۹۸۷م
۳. ابن أعثم كوفى، محمد بن على، الفتوح، بيروت: دارالأضواء، ۱۴۱۱ق
۴. ابن بابويه (صدوق)، محمد بن على، التوحيد، قم: جامعه مدرسين، ۱۴۱۶
۵. ابن بابويه (صدوق) محمد بن على، علل الشرايع و الاحكام، تهران: مصطفى، ۱۳۹۵
۶. ابن تيميه، تقى الدين، الفتاوى، دمشق: دارالفكر، ۱۴۰۶ق
۷. ابن شهر آشوب، محمد، مناقب آل أبى طالب، قم: مكتبة علامه، چاپ ۱۳۷۹ق
۸. ابن طاووس، على بن موسى، اللهوف على قتلى الطفوف، قم: دليل ما، ۱۴۲۷ق
۹. ابن فارس، احمد بن فارس، مقاييس اللغة، تحقيق عبدالسلام هارون، بيروت: دار الجيل، ۱۴۱۱ق
۱۰. ابن فارس، مقاييس اللغة، تحقيق أحمد عبيد، دمشق: دار الفكر، ۱۳۹۹ق
۱۱. ابن قتيبه دينورى، الامامه والسياسه، قاهره، مكتبة الثقافة الدينيه، ۱۹۹۷م
۱۲. ابن منظور، محمد بن مكرم، لسان العرب، چاپ اول، بيروت: دار صادر، ۱۴۰۵ق
۱۳. اردبيلي، محمود، كشف الاسرار، قم: انتشارات اسلامي، ۱۳۸۰ش
۱۴. اشعري قمى، سعد بن عبدالله، المقالات و الفرق - تحقيق محمدجواد مشكور. تهران: انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۰ش
۱۵. اشعري، ابوالحسن، الابانه عن أصول الديانه، قاهره: دارالانصار، ۱۴۱۵ق
۱۶. اشعري، ابوالحسن، اللمع فى الرد على اهل الزيغ و البدع، قاهره: مكتبة الازهرية للتراث، ۱۴۱۶
۱۷. اشعري، ابوالحسن، مقالات الاسلاميين و اختلاف المصلين، بيروت: دارالنشر، ۱۴۱۲ق

۱۸. الجوهري، إسماعيل بن حماد، الصحاح في اللغة، تحقيق أحمد عبدالغفور عطار، بيروت: دار العلم للملايين، ١٤٠٤ق
۱۹. الزبيدي، محمد مرتضى، تاج العروس، كويت: دار الهداية، ١٤٠٦ق
۲۰. الهى قمشه‌اي، مهدي، آفاق نيایش: شرح دعای كمیل، تهران: انتشارات بوستان كتاب، ۱۳۸۵
۲۱. امینی، جواد، كلام شيعه، تهران: نشر دانشگاه تهران، بی تا
۲۲. امینی، علی، الغدير، تهران: شرکت انتشارات علمی، ۱۳۷۰ش
۲۳. انصاری، فرائد الأصول (الرسائل)، قم: نشر اسلامی، ۱۴۱۵ق
۲۴. انصاری، فرائد الأصول (رسائل)، قم: نشر اسلامی، ۱۴۱۵ق
۲۵. انصاریان، حسین، شرح دعای كمیل، قم: مؤسسه امام صادق(ع)، ۱۳۸۷
۲۶. آخوند خراسانی، كفاية الأصول، تحقيق موسوی زنجانی، قم: دار المعارف الإسلامية، ۱۴۱۶ق
۲۷. بیهقی، الاسماء والصفات، بيروت: دار الكتب العلمية، ۱۴۰۵ق
۲۸. جعفری، محمدتقی، تحلیل مسائل فلسفی و کلامی، تهران: نشر مرکز، ۱۳۷۸ش
۲۹. جعفریان، رسول، حیات فکری و سیاسی امامان شیعه، تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۹۰
۳۰. جوینی، عبدالملک بن عبدالله، الارشاد الى قواطع الادله فی اصول الاعتقاد، بيروت: دار الكتب العلمية، ۱۴۱۶
۳۱. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، قم: دار الصادق، ۱۴۱۲ق
۳۲. حرانی، ابن شعبه، تحف العقول عن آل الرسول، قم: جامعه مدرسين، ۱۴۰۴ق
۳۳. حرانی، ابن شعبه، تحف العقول، قم: نشر جامعه‌ی مدرسين، ۱۴۰۴
۳۴. حلّی، حسن بن یوسف، شرح باب حادی عشر، چاپ دوم، قم: نشر اسلامی، ۱۴۱۳ق
۳۵. حلّی، حسن بن یوسف، شرح باب حادی عشر، قم: نشر اسلامی، ۱۴۱۳ق
۳۶. حلّی، حسن بن یوسف، كشف المراد فی شرح تجريد الاعتقاد، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۱۹ق
۳۷. حلّی، حسن بن یوسف، نهج الحق و كشف الصدق، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۰۷ق

۳۸. حلی، علامه، کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، قم: نشر مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۰۷ق
۳۹. حلی، کشف المراد، تحقیق حسن زاده، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۶ق
۴۰. حلی، نهج الحق و کشف الصدق، قم: مؤسسه نشر اسلامی، ۱۴۱۳ق
۴۱. خادمیان، محمد، امامان شیعه و برخورد با انحرافات، قم: مؤسسه امام صادق(ع)، ۱۳۹۵
۴۲. خسروی، موسی، مواعظ امامان (ترجمه جلد هفدهم بحار الانوار)، تهران: اسلامی، ۱۳۶۲ش
۴۳. خوارزمی، موفق بن احمد، مقتل الحسین، قم: منشورات شریف الرضی، ۱۴۱۷
۴۴. خویی، عبدالکریم، الفقه الاسلامی و أدلته، تهران: انتشارات اسلامی، ۱۴۰۲ق
۴۵. خویی، محمدحسین، المقاصد فی الاصول، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۰ق
۴۶. زرگر، حسین، روش شناسی در کلام اسلامی، قم: انتشارات حوزه، ۱۳۹۰
۴۷. سبحانی تبریزی، جعفر، جبر و اختیار: بررسی مکاتب جبر و اختیار از دیدگاه قرآن و اصول فلسفه، قم: مؤسسه امام صادق(ع)، ۱۳۸۷
۴۸. سبحانی، جعفر، الإلهیات علی هدی الكتاب و السنه و العقل، قم: مؤسسه امام صادق(ع)، ۱۴۲۶ق
۴۹. سبحانی، جعفر، الإلهیات علی هدی الكتاب و السنه و العقل، قم: مؤسسه الامام الصادق، ۱۴۲۶
۵۰. سید محسن حکیم، مستمسک العروة الوثقی، نجف: مطبعة الآداب، ۱۳۸۶ق
۵۱. سید مرتضی، الذریعه إلى أصول الشریعه، قم: مؤسسه نشر اسلامی، ۱۴۰۵ق
۵۲. سید مرتضی، علی بن حسین، الذخیره فی علم الکلام، قم: مؤسسه نشر اسلامی، ۱۴۱۰ق
۵۳. شریف مرتضی، علی بن حسین، الذخیره فی أصول الدین، نجف: المكتبة الحیدریه، بی تا
۵۴. شریف مرتضی، علی بن حسین، تنزیه الأنبیاء، قم: منشورات الرضی، ۱۴۰۹ق
۵۵. شهید ثانی، الرعایه فی علم الدرايه، قم: دار الذخائر، ۱۴۲۰ق
۵۶. صدر، دروس فی علم الاصول (الحلقات)، چاپ دوم، قم: دار الفکر، ۱۴۱۴ق
۵۷. صدر المتألهین، ملا صدرالدین، اسفار، تهران: نشر میراث مکتوب، بی تا
۵۸. صدوق، محمد بن علی، الإیمان، قم: نشر جامعه مدرّسین، ۱۴۰۰ق
۵۹. صدوق، محمد بن علی، التوحید، قم: نشر جامعه مدرّسین، ۱۳۹۸ق

۶۰. صدوق، محمد بن علی، عیون أخبار الرضا، قم: نشر جهان، ۱۳۷۸ش
۶۱. طباطبائی، سید محمدحسین، البرهان فی اصول الدین، تهران: دارالعلم، ۱۳۶۵
۶۲. طباطبائی، سید محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۴۱۷ق
۶۳. طباطبائی، سید محمدرضا، کلام شیعه، قم: انتشارات اسلامی، ۱۳۹۵ش
۶۴. طبرسی، محمد بن حسن، الإحتجاج، ترجمه: بهراد جعفری، تهران: نشر اسلامی، بی تا
۶۵. طبری، محمد بن جریر، تاریخ الامم والملوک، بیروت، دارالتراث، ۱۹۶۷م
۶۶. طوسی، العده فی أصول الفقه، تحقیق غفاری، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۱۷ق
۶۷. طوسی، خواجه نصیرالدین، تلخیص المحصل، به تصحیح حسن زاده آملی، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۷۵ش
۶۸. طوسی، محمد بن الحسن، التهذیب فی اصول الدین، نجف: دار التعلیم، ۱۴۱۲
۶۹. طوسی، محمد بن الحسن، المبسوط فی الاصول، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۵ق
۷۰. طوسی، محمد بن حسن، الاقتصاد، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۰۰ق
۷۱. طوسی، محمد بن حسن، تمهید الاصول، قم: مؤسسه النشر الاسلامی، ۱۴۱۷ق
۷۲. طوسی، نصیرالدین، تجرید الاعتقاد، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۰۷ق
۷۳. طوسی، نصیرالدین، تجرید الاعتقاد، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۰۷ق
۷۴. عبدالله بن احمد بن حنبل، السنه، تحقیق محمد سعید القحطانی، ریاض: دار ابن عفان، ۱۴۱۶ق
۷۵. فاضل لنکرانی، محمدجواد، میانی کلامی جبر و اختیار، قم: مؤسسه امام صادق(ع)، ۱۳۹۵
۷۶. قاضی عبدالجبار، شرح الأصول الخمسه، تحقیق عبدالکریم عثمان، قاهره: دار المعارف، ۱۴۱۵
۷۷. کاشانی، سید ابوالقاسم، شرح دو جمله از دعای کمیل، قم: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۸
۷۸. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، تهران: دارالکتب الإسلامیه، ۱۴۰۷ق
۷۹. مجتهدی، محمدتقی، کلام اسلامی: مبانی و اصول، تهران: انتشارات معارف، ۱۳۹۲
۸۰. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، بیروت: مؤسسه الوفاء، ۱۴۰۳ق
۸۱. مجلسی، محمدباقر، بحار الأنوار، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ق
۸۲. محقق کرکی، محمد، شرح کافی، تهران: انتشارات بنیادین، ۱۴۱۵ق

۸۳. محمدباقر صدر، دروس فی علم الأصول (الحلقات)، قم: دار الفکر، چاپ دوم، ۱۴۱۴ق
۸۴. مسعودی، علی بن حسین، مروج الذهب، بیروت، دارالهجره، ۱۹۸۹م
۸۵. مسلم بن حجاج، صحیح مسلم، بیروت: دار إحياء التراث العربی، ۱۴۱۵
۸۶. مطهری، مرتضی، اصول فلسفه و روش رئالیسم، تهران: انتشارات صدرا، ۱۳۷۹ش
۸۷. مطهری، مرتضی، عدل الهی، تهران: صدرا، ۱۳۸۷
۸۸. مفید، محمد بن محمد، الإرشاد، قم: کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۵ق
۸۹. مفید، محمد بن محمد، المطالب العالیة فی علم الکلام، نجف: مطبعة مدرسه الحیدریه، ۱۴۱۳
۹۰. مفید، محمد بن محمد، أوائل المقالات، قم: کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳ق
۹۱. مفید، محمد بن محمد، تصحیح الاعتقاد، قم: کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳ق
۹۲. مکارم شیرازی، ناصر، پیام قرآن، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶
۹۳. موسوی بجنوردی، سید محمد، قواعد فقهیه و کلامیه، تهران: دارالفکر، ۱۴۱۸ق
۹۴. موسوی، محمدباقر، توحید و افعال بندگان، تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۲
۹۵. نائینی، میرزا حسین، تنبیه الامه، تهران: انتشارات بنیاد دائرةالمعارف اسلامی، ۱۳۷۵ش
۹۶. نجاشی، سعد بن عبدالله، فهرست أسماء مصنفی الشیعة، تحقیق سید موسی شبیری زنجانی. قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۱۶ق
۹۷. نوبختی، حسن بن موسی، فرق الشیعة، بیروت: دارالأضواء، ۱۴۰۴ق
۹۸. یزدی، سید کاظم، قواعد المرام فی علم الکلام، چاپ اول، قم: مؤسسه النشر الإسلامی، ۱۴۱۶ق
۹۹. یعقوبی، احمد بن ابی یعقوب، تاریخ یعقوبی، بیروت، دارصادر، ۱۹۸۲م